

Verslag internetconsultatie Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Een conceptversie van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) heeft in de periode van 19 december 2018 tot en met 28 januari 2019 opengestaan voor openbare internetconsultatie. Op de internetconsultatie zijn in totaal 50 reacties binnengekomen, waarvan 35 openbare reacties. Hieronder wordt per maatregel aangegeven welke reacties op dit punt zijn binnengekomen.

Taalbeleid

Over de voorgestelde wijzigingen op het gebied van het taalbeleid van instellingen zijn veel reacties binnengekomen, die zich concentreren op de wijzigingen voor het hoger onderwijs. Tevens is een aantal concrete suggesties gedaan ten behoeve van de wettekst.

Uit de vele reacties blijkt dat het onderwerp leeft onder instellingen, organisaties en burgers. Enerzijds blijkt uit meerdere reacties een vrees dat het wetsvoorstel onvoldoende oog heeft voor het belang van de Nederlandse taal als academische taal. Respondenten benadrukken het belang van een goede uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, en het aan studenten bijbrengen van academisch Nederlands. Ook wordt gevreesd dat het wetsvoorstel een negatief effect heeft op de toegankelijkheid van het onderwijs voor de Nederlandse student omdat men de indruk heeft dat met de wijzigingen meer mogelijkheid wordt gecreëerd om anderstalig onderwijs te verzorgen. Daar tegenover bestaat onder respondenten een zorg dat met het wetsvoorstel te veel wordt ingegrepen in het eigenaarschap van de instelling en dat de mogelijkheid tot anderstalig onderwijs teveel wordt geclausuleerd.

Een aantal respondenten geeft aan het te betreuren dat met de voorgestelde wijziging niet langer voorgeschreven is dat de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten tot anderstaligheid noodzaakt ('noodzaak'), maar dat anderstaligheid wordt toegestaan indien die anderstaligheid gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van door de student te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden ('meerwaarde'). De zorg bestaat dat met de voorgestelde wijzigingen te veel ruimte wordt geboden voor anderstaligheid.

Een zorg van onder andere de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (hierna: NRTO) en de Vereniging van Universiteiten (hierna: VSNU) is dat onvoldoende duidelijk is in welke gevallen mag worden verondersteld dat sprake is van de hierboven beschreven meerwaarde, en hoe deze meerwaarde moet worden aangetoond.

Met de wijziging van artikel 7.2 is de uitzonderingsgrond op de hoofdregel 'Nederlands, tenzij' die ziet op de herkomst van de studenten, niet langer onderdeel van het artikel. Verschillende respondenten, waaronder de Landelijke Studenten Vakbond (hierna: LSVb) en de VSNU, stellen hierbij vraagtekens omdat juist de herkomst van studenten in de praktijk een grote rol speelt.

Uit de internetconsultatie volgt dat bij respondenten onduidelijkheid bestaat over wat wordt bedoeld met 'een deel van de opleiding' in de wettekst van artikel 7.2 van de WHW. Men vraagt van welke omvang het deel van de opleiding waar anderstalig onderwijs verzorgd moet zijn, alvorens de verplichting om beleid vast te stellen als bedoeld in het voorgestelde derde lid, van toepassing is. De koepelorganisaties en verschillende hogeronderwijsinstellingen vrezen een toename van de regeldruk wanneer over een te kleine eenheid, bijvoorbeeld een enkel vak dat in een andere taal wordt verzorgd, verantwoording dient plaats te vinden.

Verschillende respondenten hebben aangegeven dat de taalbeheersing en uitdrukkingsvaardigheid in een andere dan de eigen taal, bij zowel studenten als docenten onvoldoende aanwezig is om volwaardig te kunnen doceren in, respectievelijk deel te kunnen nemen aan onderwijs, in die andere taal.

Niet-bekostigd onderwijs

De NRTO geeft aan dat het niet-bekostigde instellingen (hierna: rechtspersonen voor hoger onderwijs of rpho's) niet verplicht kan worden zich ertoe in te spannen in geval van anderstalig onderwijs de toegankelijkheid van dat onderwijs voor Nederlandstalige studenten te waarborgen, nu het voorzien in toegankelijk onderwijs geen wettelijke taak is van rechtspersonen voor hoger

onderwijs. De NRTO is derhalve van mening dat rechtspersonen voor hoger onderwijs uitgezonderd dienen te worden van voorgesteld artikel 7.2, derde lid, onderdeel b, voor zover het het vaststellen van beleid en de inspanningsverplichting met betrekking tot de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten betreft.

De NRTO geeft verder aan dat rpho's uitgezonderd zouden moeten worden van het vierde lid. Het vierde lid regelt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan worden voorgeschreven op welke onderwerpen het beleid, bedoeld in het derde lid, onderdeel b, in ieder geval betrekking heeft.

Buitenlandse instellingen in Nederland

Een aantal respondenten vraagt zich af welke betekenis het voorgestelde wetsartikel heeft voor buitenlandse instellingen die gevestigd zijn in Nederland. In het licht van de vrijheid van het onderwijs, staat het een buitenlandse onderwijsinstelling vrij om een nevenvestiging te openen in Nederland. Wanneer deze instellingen een graad willen verlenen op grond van de WHW, dan zijn zij gehouden aan de WHW en de onderliggende regelgeving. Dit betekent dat zij een rechtspersoon voor hoger onderwijs moeten worden, in welk geval artikel 7.2 van de WHW ook op hen van toepassing is en voor deze buitenlandse instelling dezelfde eisen gelden ten aanzien van het aanbieden van anderstalig onderwijs als voor Nederlandse instellingen.

Medezeggenschap

Uit de internetconsultatie blijkt dat een aantal vragen bestaat rondom de medezeggenschap in het kader van taalbeleid op de instelling. In het wetsvoorstel wordt expliciet geregeld dat in de onderwijs- en examenregeling moet worden opgenomen in welke taal het onderwijs en de examens worden verzorgd. Hierop heeft de opleidingscommissie instemmingsrecht.

Onderwijstaal en voertaal instelling

Uit een aantal reacties blijkt dat er vragen bestaan over welke gevolgen het wetsvoorstel heeft in het kader van de voertaal die wordt gehanteerd binnen een instelling. De wijzigingen in dit wetsvoorstel hebben enkel betrekking op de onderwijstaal.

Onderzoek

Uit de internetconsultatie blijkt dat de Vakbond voor de Wetenschap (hierna: VAWO) het ongelukkig vindt dat de voorgestelde wijzigingen enkel zien op de onderwijstaal, en niet op de taal van het onderzoek. De VAWO is van mening dat vanwege de verwevenheid van het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek, de wettelijke regels voor anderstaligheid onverkort moeten gelden voor het wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder voor publicaties.

Regeldruk

Verschillende onderwijsinstellingen maken zich zorgen over de toename van de regeldruk als gevolg van de aanpassing van de wetsartikelen met betrekking tot het taalbeleid van de instelling. Aangegeven wordt dat de geraamde kosten die gepaard gaan met de regeldruk, te laag zijn ingeschat. Ook wordt gevraagd naar de onderbouwing van de geraamde kosten. De huidige wet- en regelgeving verplicht instellingen reeds om een document (de gedragscode) te hebben waarin wordt ingegaan op de inhoudelijke gronden waarop kan worden overgegaan tot het aanbieden van het onderwijs in een andere taal. Voor instellingen zou het opstellen van taalbeleid in dat opzicht daarom dan ook niet nieuw moeten zijn, en daarom een beperkt aantal extra lasten voor de instellingen met zich moeten meebrengen. De genoemde € 135.000 is dan ook geen weergave van de regeldruk die hoort bij het opstellen van beleid, maar omvat de kosten die betrekking hebben op extra, bijkomende lasten als gevolg van onderhavig wetsvoorstel. De precieze lasten per instelling kunnen daarbij verschillen.

Toegankelijkheid en capaciteitsbeperking

Er zijn meerdere reacties ontvangen die in het bijzonder de nieuwe regeling voor de numerus fixus betreffen. Er zijn vragen ter verduidelijking gesteld. Daarnaast spreken een aantal organisaties haar steun uit voor (een aantal) maatregelen. Zo onderschrijven de werkgeversbranche FME en de LSVb het belang van de invoering van het toestemmingsvereiste bij numerusfixusopleidingen. Een aantal hogeronderwijsinstellingen spreekt haar waardering uit voor de mogelijkheid om – ter voorkoming van “onderbezetting”- meer plaatsingsbewijzen uit te schrijven dan er plekken zijn bij

numerusfixusopleidingen. Ook de mogelijkheid om uitsluitend voor een anderstalige traject een numerus fixus vast te stellen kan op enthousiasme rekenen. Naast deze positieve noties zijn er ook kritische punten naar voren gekomen uit de internetconsultatie.

Verstevinging toegankelijkheid en vooraf toetsen

Zowel de VSNU als de Vereniging Hogescholen (en een aantal individuele hogescholen) benadrukken in hun reactie dat het wetsvoorstel vooral een verstevinging van de toegankelijkheid beoogt en dat er minder aandacht is voor de andere aspecten van het trillemma, namelijk voor kwaliteit en doelmatigheid.

Uit de reacties blijkt dat de toetsing vooraf een heikel punt is. Daarover bestaan zorgen: het leidt in de ogen van de koepelorganisaties en de hogescholen onder andere tot extra administratieve lasten en een verschuiving van verantwoordelijkheden. De voorkeur gaat dan ook uit naar toetsing achteraf. Het voorstel dat de VSNU aandraagt is om achteraf te toetsen of er een correcte procedure is gevolgd om tot een numerus fixus te komen.

Trajecten met numerus fixus

Uit de reacties op de internetconsultatie blijkt dat er veel aandacht is voor de voorgestelde maatregel over het voeren van een numerus fixus op enkel een anderstalig traject van een opleiding. Dat dat dit wetsvoorstel mogelijk wordt, stemt tot tevredenheid van de koepels en de instellingen.

De koepelorganisaties hebben verzocht het expliciet mogelijk te maken dat instellingen, in gevallen waarin zij toestemming hebben van de minister om een numerus fixus vast te stellen voor een gehele opleiding die een Nederlandstalig en een anderstalig traject kent, kunnen werken met ranglijsten om op trajectniveau de instroom van studenten op het Nederlandstalige en anderstalige traject te reguleren. Daarnaast heeft een aantal instellingen in reactie op de internetconsultatie de wens uitgesproken dat het mogelijk wordt gemaakt om enkel op een Nederlandstalig traject van een opleiding, en niet op de anderstalige equivalent, een numerus fixus te voeren. Tenslotte is geopperd het mogelijk te maken dat een instelling met toestemming voor het voeren van een numerus fixus, voor wat betreft het voeren van die numerus fixus, differentieert tussen de verschillende locaties waarop de opleiding wordt verzorgd.

Capaciteitsverhoging

Tot slot is in de internetconsultatie aandacht gevraagd voor de (verplichte) capaciteitsgroei. Een aantal instellingen is van mening dat groei in capaciteit niet altijd mogelijk en haalbaar is. Sommige opleidingen kunnen simpelweg niet groeien. Daarbij moet worden gedacht aan een tekort aan docenten, stageplaatsen et cetera.

Instellingscollegegeld

Reacties van de VSNU en de Vereniging Hogescholen als ook reacties van enkele hogeronderwijsinstellingen op het voorstel ten aanzien van het instellingscollegegeld zijn positief. Het belang van het doel dat met deze maatregel wordt nagestreefd wordt door meerdere partijen erkend. Ook is een aantal kritische reacties ontvangen. Zo is in reactie op het voorstel om voor het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten geen maximum in te voeren is door een respondent de zorg geuit dat dit tot effect zou kunnen hebben dat alleen studenten uit rijke landen in Nederland kunnen komen studeren en dat voor minder vermogende studenten op deze manier een drempel wordt opgeworpen. Deze reactie is mede gebaseerd op het idee dat het collegegeld voor niet-EER-studenten met dit wetsvoorstel wordt verhoogd. Daarvan is echter geen sprake aangezien ook op grond van de huidige wet het instellingscollegegeld voor deze categorie studenten geen maximumtarief kent.

In reactie op de internetconsultatie is de vraag gesteld waarom de maatregel niet van toepassing is op de OU, en is geopperd het voorstel alsnog daartoe te wijzigen.

In meerdere reacties is de zorg geuit dat het niet-maximeren van het tarief voor niet-EER-studenten een perverse prikkel zou opleveren voor instellingen om het aantrekken van niet-EER-studenten te gebruiken verdienmodel.

De LSVb zet vraagtekens bij nut en noodzaak van het niet maximeren van het instellingscollegegeldtarief voor niet-EER-studenten; betwijfeld wordt of deze groep studenten een

dusdanig groot beslag legt op overheidsmiddelen dat daarmee een verschil in behandeling ten opzichte van EER-studenten is gerechtvaardigd.

Vanuit de Vereniging Hogescholen, de VSNU, en een hogeschool zijn vragen gekomen over de precieze berekening van de maximumtarieven voor het instellingscollegegeld voor EER-studenten en over hoe het maximumtarief jaarlijks wordt vastgesteld.

In enkele reacties vroeg men zich af of een instelling verplicht is bij het vaststellen van de tarieven van het instellingscollegegeld, hierin te differentiëren op basis van het bekostigingsniveau waarin een opleiding is ingedeeld (midden, hoog of top) of dat zij ook voor alle opleiding hetzelfde tarief kan vaststellen, ongeacht het bekostigingsniveau.

In een reactie werd geopperd om vanuit de overheid aan instellingen op te leggen hoe de extra ontvangen middelen van niet-EER-studenten moeten worden geïnvesteerd

Eigen bijdragen

Op dit onderdeel hebben diverse organisaties gereageerd. Er is reactie gekomen van de VSNU, de Vereniging Hogescholen, Nuffic, het Interstedelijk Studenten Overleg (hierna: ISO) en diverse hogescholen. Reacties waarin werd voorgesteld om het wetsvoorstel te verduidelijken zijn zoveel mogelijk verwerkt of worden meegenomen bij het uitwerken van de regeling. De inhoudelijke reacties zijn onder te verdelen in drie categorieën.

Het verbod op het vragen van een eigen bijdrage

Door de Vereniging Hogescholen en door een hogeschool is aangegeven dat zij het niet eens zijn met de conclusie dat kosten voor taaltoetsen voor studenten met een buitenlands diploma op dit moment vergoed moeten worden door de instelling.

Kader voor aantal soorten eigen bijdrage voor toelating en selectie

Door twee hogescholen is aangegeven dat in een toekomstig op te stellen ministeriële regeling naast de bijdrage voor diplomawaardering en taaltoetsen ook andere bijdragen voor studenten geregeld zouden moeten worden.

De VSNU geeft in haar reactie aan dat ook studenten met een Nederlands bachelor diploma niet automatisch voldoen aan de toelatingseisen tot de master. De onderwijsinstelling kan namelijk aanvullende kwalitatieve eisen stellen. De VSNU geeft daarbij specifiek aan dat het gaat om twee situaties waarbij de kosten voor rekening van de student zouden moeten komen. Ten eerste, de situatie dat een instelling tijdens de bachelor de mogelijkheid biedt om aan taaleisen te voldoen en de student er zelf voor kiest om een andere taaltoets te maken. Ten tweede, de situatie waarin een instelling de student wil toetsen, omdat de student niet beschikt over een bachelordiploma van gelijk niveau.

Financiële ondersteuning voor studenten met een buitenlands diploma

De wet verplicht het bieden van financiële ondersteuning aan studenten voor wie de gevraagde eigen bijdrage een onoverkomelijke belemmering vormt voor de inschrijving. Diverse instellingen, de Vereniging Hogescholen en de VSNU hebben aangegeven dat geregeld moet worden dat voor niet-EER studenten geen financiële ondersteuning geboden hoeft te worden.